

T AAL & CULTUUR

[T] DE BIOGRAFIE VAN HET NEDERLANDS, GESCHREVEN IN HET ENGELS

Dertig jaar geleden verscheen de eerste Engelstalige taalgeschiedenis van het Nederlands: Bruce Donaldson's *Dutch. A Linguistic History of Holland and Belgium* (1983). Willemyns' bewering dat "[u]ntil now, there is no history of the Dutch language in English" is dus incorrect, iets wat hij, gelukkig, later corrigeert. Overigens is Willemyns vol bewondering voor Donaldsons onderneming evenals die van de Fransman Brachin uit 1977 en diens Engelse vertaler, Paul Vincent (1985). Gebrek aan expertise en tijd onder neerlandici in de Angelsaksische wereld, en vermoedelijk ook schroom onder uitgevers, hebben bijgedragen aan het feit dat we drie decennia hebben moeten wachten op een tweede Nederlandse taalgeschiedenis in het Engels. Toch hebben die Angelsaksische neerlandici (en daar reken ik mezelf ondanks mijn paspoort ook toe) wel degelijk behoefte gehad aan een update in de lange tijd dat Donaldson niet meer verkrijgbaar was. Die update is er nu en dat is feest.

In de afgelopen dertig jaar is er namelijk veel veranderd, niet alleen aan de taal zelf, maar vooral aan de kennis over de geschiedenis van het Nederlands. Willemyns brengt die geschiedenis in al zijn facetten zeer scherp in kaart, waarbij het

overigens om veel meer dan taalgeschiedenis gaat: hij schetst tegelijkertijd een contemporair portret van het Nederlands en bespreekt ook mogelijke toekomstige ontwikkelingen. Zijn invalshoek is vanaf het begin duidelijk: "*The story of Dutch is predominantly a story of language contact and conflict*": het Nederlands is uit contact met andere talen ontstaan en er ook altijd door beïnvloed. Conflict is daaraan inherent en tekent ook de huidige situatie. Die rode draad komt in deze taalgeschiedenis steeds weer terug. Willemyns geeft daarbij geen waardeoordelen, maar tekent op een sympathieke manier een beeld van een taal in constante ontwikkeling.

Het eerste hoofdstuk bespreekt de na(a)m(en) voor het Nederlands en situeert de taal geografisch. Hier worden de grenzen met de omringende talen (het Duits en Fries, en vooral het Frans) geschetst. Dan volgen er vijf historische hoofdstukken: over de voorlopers en tijdgenoten van het Oudnederlands (Oudnederfrankisch), het Middelnederlands, het Vroegnieuw-nederlands (1500-1800), de negentiende en de twintigste eeuw. Vervolgens zijn er twee excursies naar de koloniale sporen van het Nederlands en het Afrikaans. Het laatste hoofdstuk is een weloverwogen (en eigenlijk positieve) bespiegeling over de toekomst van het Nederlands in de

eenentwintigste eeuw in het licht van een aantal recente ontwikkelingen.

Ieder hoofdstuk heeft zijn eigen accent al naar gelang de beschreven materie. Zo besteedt het Middelnederlandse hoofdstuk veel aandacht aan literaire productie in de context van de eerste voorzichtige stappen op weg naar Standaardnederlands, terwijl dat over het Vroegnieuw-nederlands meer vertelt over de eerste grammatica's en woordenboeken die in de zestiende eeuw verschenen. Soms krijgt het noorden meer aandacht, zoals bij de zeventiende eeuw, en soms het zuiden, bijvoorbeeld de negentiende-eeuwse emancipatie van Vlaanderen. Het historische gedeelte van dit boek toont derhalve een gezonde balans tussen Nederland en Vlaanderen die in oppervlakkiger beschrijvingen van het Nederlands wel eens ontbreekt. Anderstalige studenten van het Nederlands zijn daarmee zeer gebaat en zij zijn een belangrijk onderdeel van Willemyns' gehoor, getuige zijn selectiecriteria voor opname van bepaalde vraagstukken. Enerzijds gaat het hem daarbij om zaken die de ontwikkeling van het moderne Standaardnederlands het best belichten, maar anderzijds om dingen die het interessantst zijn *“for nonnative speakers having learned Dutch as a foreign language and for other foreigners taking an interest in Dutch”*.

In de ruim veertig jaar dat hij zelf de geschiedenis

van het Nederlands onderzoekt, heeft Willemyns zich met veel aspecten van die geschiedenis beziggehouden, maar niet zozeer met de koloniale erfenis van het Nederlands. Toch is het terecht dat hij er in twee hoofdstukken aandacht aan besteedt, waarbij hij noodzakelijk meer dan elders steunt op het werk van anderen. Soms is dat echter wel te merken omdat er hiaten zijn en de toon vrijblijvender is, terwijl Willemyns in andere hoofdstukken een bevlogen verhaal schrijft en ook vaker een kritische positie inneemt. Een opmerking als *“Creoles have generally been regarded as degenerate variants”* vraagt om meer discussie over creooltalen. Daarmee had in het volgende hoofdstuk ook de vraag in hoeverre het Afrikaans een creooltaal is, nader besproken kunnen worden. In het laatste hoofdstuk is de bezieling echter weer volop aanwezig en stelt Willemyns kritische vragen bij bijvoorbeeld Poldernederlands en Verkavelingsvlaams.

Willemyns' uitgever, Oxford University Press, heeft recentelijk ook twee taalhistorische publicaties over het Duits uitgegeven: Ruth Sanders' *German. Biography of a Language* (2010) en Joe Salmons' *A History of German* (2012). Een vergelijking dringt zich op, vooral gezien de bijna identieke titels van Sanders en Willemyns. Willemyns' boek is echter veel beter en wetenschappelijk evenwichtiger dan Sanders. Anderzijds concentreert Willemyns zich

expliciet op de externe taalgeschiedenis waar Salmons eerder de interne geschiedenis (van het Duits) als studieobject heeft. De twee boeken verwijzen niet naar elkaar, maar dat zou wel nuttig zijn. Het Nederlands en het Duits delen immers een groot deel van hun geschiedenis en Salmons geeft ook een uitstekend inzicht in belangrijke aspecten van de interne taalgeschiedenis van het Nederlands. Bovendien leren de meeste Angelsaksische studenten van het Nederlands de taal pas als ze al Duits kennen. Het is te hopen dat Oxford University Press, niet zoals Donaldsons uitgever in de jaren tachtig van de vorige eeuw, spoedig een tweede editie het licht laat zien waarin ook Salmons' boek genoemd kan worden. Tegelijkertijd kan de uitgever dan ook de nodige redactionele verbeteringen doorvoeren in het Engels. Het boek bevat bijvoorbeeld nogal wat foutjes in het gebruik van de werkwoordstijden. Veel kaarten en illustraties kunnen duidelijker (zoals de kaart op p. 95, waar het verschil tussen de Spaanse Nederlanden en de Republiek nu onzichtbaar is), vragen om een Engelse versie (zoals de grafiek op p. 136, nu in het Duits) en/of missen een bronvermelding. Een uitgebreide lijst met gerenommeerde websites zou de bruikbaarheid van het boek nog vergroten.

Ondanks die onvolkomenheden is *Dutch. Biography of a Language* een briljante invulling van een hiaat van dertig jaar, een must als inleidende tekst over het Nederlands voor studenten Nederlands overal ter wereld, niet alleen in Engelstalige landen, zelfs in Nederland en Vlaanderen.

ROEL VISMANS

ROLAND WILLEMYNS, *Dutch. Biography of a Language*, Oxford University Press, 2013, 289 p.

Verwijzingen

PIERRE BRACHIN, *The Dutch Language: A Survey*, vertaald door Paul Vincent, Stanley Thorne, Cheltenham, 1985.

BRUCE DONALDSON, *Dutch. A Linguistic History of Holland and Belgium*, Martinus Nijhoff, Leiden, 1983.

JOSEPH SALMONS, *A History of German. What the Past Reveals about Today's Language*, Oxford University Press, 2012.

RUTH SANDERS, *German. Biography of a Language*, Oxford University Press, 2010.